

Vännäs kommun

Gator och vägar

Revisionsrapport

Advisory/offentlig sektor

KPMG AB

20160204

Antal sidor: 9

Innehåll

1.	Sammanfattning	1
2.	Bakgrund	2
3.	Syfte	2
4.	Avgränsning	2
5.	Revisionskriterier	2
6.	Ansvarig nämnd/styrelse	3
7.	Metod	3
8.	Projektorganisation	3
9.	Granskningens resultat	4
9.1	Strategi för underhåll	4
9.2	Planering av underhåll	5
9.3	Ekonomiska ramar	5
9.4	Genomfört underhåll	5
9.5	Broar och belysning	5
10.	Kommentarer och rekommendationer	6

1. Sammanfattning

KPMG har av Vännäs kommuns revisorer fått i uppdrag att granska underhållet av gator och vägar för de objekt som har ett kommunalt väghållningsansvar. Uppdraget ingår revisionsplanen för år 2015.

Syftet med granskningen har varit att bedöma om underhållet kan bedömas vara eftersatt avseende gator, vägar, broar och belysning.

Revisionsfrågorna som vi arbetat med är följande:

Vilka resurser som läggs på underhåll av gator och vägar?

De ekonomiska ramarna låg för 2015 på ca 2,7 Mkr för gator och vägar, detta kommer att hålla. Budgeten för 2016 är godkänd och uppgår till 3,05 Mkr. De kommande årens beräknas till 2,1 Mkr 2017, 5 Mkr 2018 samt 2,8 Mkr 2019. Av 2015 års medel gick ungefär 0,5 Mkr till akut underhåll och 2 Mkr till investering/planerat underhåll. Dessa medel ska räcka till att upprätthålla standarden på ungefär 65 kilometer väg med kommunalt väghållningsansvar.

Är resurserna tillräckliga för att täcka både planerat underhåll och akutinsatser?

Vännäs kommun arbetar på ett på många sätt föredömligt sätt i och med att man bygger om hela vägkroppen och i denna satsning även samlägger infrastruktur som behövs. Även arbetssättet med klimatsäkring uppmuntras. Arbetssättet innebär dock höga kostnader för de insatser som görs, vilket innebär att stora delar av gatunätet inte har något planerat underhåll. Detta innebär en inte försumbar risk för att kostnaderna på sikt kommer att öka eftersom takten på ombyggnation av gatunätet troligtvis kommer att öka med tiden.

Finns det en plan och prioriteringsordning avseende underhåll av gator och vägar?

Det finns en plan som är framtagen fram till 2019. Vi önskar dock en ännu mer långsiktig plan för planerade beläggningsarbete för att upprätthålla en god standard på de gator och vägar som byggs om. Detta för att så långt som möjligt upprätthålla en god livslängd på de investeringar som görs inom gator och vägar.

Utifrån de iakttagelser vi gjort och de kommentarer vi lämnat, vill vi rekommendera:

- Att Kommunstyrelsen utifrån en analys av dagens vägstandard tar fram en långsiktig underhållsplan och beräkning av kostnader när det gäller gator, vägar samt gång- och cykelbanor. Detta för att upprätthålla kommunfullmäktiges mål om en infrastruktur med god standard.
- Att En löpande underhåll planeras för de gator och vägar som åtgärdats/åtgärdas för att genom kontinuerligt underhåll av beläggnings säkerställa längsta möjliga livslängd.
- Att Överväga om det för grävning i kommunens gatukroppar av externa aktörer bör tas ut en avgift som ska täcka eventuella framtida sättningar i gatukroppen.

2. Bakgrund

KPMG har av Vännäs kommuns revisorer fått i uppdrag att granska underhållet av gator och vägar för de objekt som har ett kommunalt väghållningsansvar. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2015.

I de förtroendevaldas risk och västenlighetsanalys har uttalats risk för underhållet av gator, broar och belysning som skjuts på framtiden orsakar mycket högre kostnader i ett senare skede. En del av riskanalysen har varit att Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) samt branschorganisationer påtalat att det finns ett stort behov av asfaltering och grundförbättringar på gator och vägnät i landets kommuner.

Vännäs kommuns revisorer bedömer att det finns en *risk* för att underhållet är eftersatt vilket är *väsentligt* i och med att ett eftersatt underhåll leder till ökade kostnader för att uppnå önskad standard på gator och vägar i framtiden.

3. Syfte

Syftet med granskningen har varit att bedöma om underhållet kan bedömas vara eftersatt avseende gator, vägar, broar och belysning. För att besvara syftet har vi granskat:

- Vilka resurser som läggs på underhåll av gator och vägar?
- Är resurserna tillräckliga för att täcka både planerat underhåll och akutinsatser?
- Finns det en plan och prioriteringsordning avseende underhåll av gator och vägar?

4. Avgränsning

Granskningen omfattar nuläget i Vännäs kommun och de objekt som har ett kommunalt väghållningsansvar.

5. Revisionskriterier

Vi har bedömt om rutinerna/verksamheten uppfyller:

- Relevant lagstiftning
- Tillämpbara interna regelverk och policys
- Fullmäktigebeslut

- Principer för god ekonomisk hushållning

6. Ansvarig nämnd/styrelse

Granskningen har avsett kommunstyrelsen.

Rapporten är saklighetsgranskad av Christer Nyman

7. Metod

Granskningen har genomförts genom:

- Dokumentstudie av relevanta dokument
- Intervjuer med tjänstemän och politiker (Christer Nygren, Tore Forsberg, Johan Söderling, Ulf Eriksson)
- Analys och Rapportering

8. Projektorganisation

Granskningen har genomförts av Per Skalk, revisor

9. Granskningens resultat

Granskningen har genomförts under 2015 och granskningen har kunnat genomföras på ett tillfredsställande sätt.

I Vännäs kommun sker styrning och ledning av arbetet med gator och vägar huvudsakligen genom Samhällsbyggnadsförvaltningen och dess Gatuavdelning. Politiskt ligger området under Kommunstyrelsens ansvarsområde. Ansvaret för gator och vägar med kommunalt väghållningsansvar framgår inte specifikt i Kommunstyrelsens reglemente antaget 2007-02-26 utan får antas ingå i den generella skrivningen i § 6 att kommunstyrelsen ansvarar för de förvaltnings- och verkställighetsuppgifter i övrigt som inte uppdragits åt annan nämnd.

Gator och vägar har är ett delat ansvarsområde, där Trafikverket ansvarar för genomfartsvägar, andra vägar sköts av samfälligheter, det är således viktigt att se granskningens resultat utifrån detta. Gator och vägar i Vännäs kommun med kommunalt väghållningsansvar är framförallt belägna i Vännäs och Vännäs by, det finns också enstaka vägar i Tväråbäck, totalt rör det sig om ungefär 6,5 mil med kommunalt väghållningsansvar. Enskilda vägar sköter kommunen vinterväghållningen på, mot att man tar betalt via att ta statsbidraget för vinterunderhåll från vägföreningarna där kommunen sköter vinterunderhållet.

Området Gator och Vägar upplevs vara relativt aktuellt, detta eftersom politiken är engagerad i frågorna då de möter många som har synpunkter i frågorna.

Det lyfts i granskningen att försäkringsbolagen är duktiga på att i sin tur rikta skadeanspråk mot kommunen i de fall där bristande underhåll av gator och vägar har inneburit kostnader för dem. Vännäs kommun har dock hitintills varit förskonade från regresskrav, men man är medvetna om att detta är en risk.

9.1 Strategi för underhåll

I den strategiska planen för åren 2011-2020 antagen av kommunfullmäktige 2011-09-26 anges under det första perspektivet ”medborgare”; Infrastruktur av god standard – den kommunala infrastrukturen håller god standard.

När det gäller metoden för underhåll skiljer den sig något från vad vi brukar se i liknande granskningar. Brukligt är att diskussionerna handlar om ytbeläggning i form av asfaltering kontra åtgärdande av hela gatukroppen. I Vännäs är vår bild att man har en annan metodik, man arbetar här i stort sett uteslutande med underhåll av hela gatukroppen. Man uppges tidigare ha prövat olika metoder men arbetar numera med att gräva ut 1,5 meter på djupet och 1 meter utanför på bredden för att därefter fylla med nya massor innan gatan får vila över en vinter för att sätta sig innan dess att man asfalterar. Det sker också en samordning vad gäller VA, IT och fjärrvärme när man gör om gator. Detta gör att de gator man åtgärdar får en hög standard och klarar av de svåra markförhållanden som finns i Vännäs. Kostnaden för de omfattande underhållsåtgärder som görs är ca 1000 kr/m² och detta inkluderar dagvatten/brunnar m.m.

Underhållets när det gäller ”småreparationer” sköts av NCC, ett nytt avtal trädde i kraft 2015 och upphandlades tillsammans med Vindeln, Bjurholm och Robertsfors. Den första gemensamma upphandlingen 2010 ledde till minskade offererade priser med 25 % gentemot tidigare avtal.

9.2 Planering av underhåll

Det planerade underhåll som i dag prioriteras är främst gator där dagvatten saknas och en planering finns fram till 2019, planen innehåller åtgärder på mellan 200- 470 meter per år, varav cirka hälften är gång- och cykelvägar, under planperioden. Trots detta anser respondenterna att gator och vägar håller en relativt god standard, undantaget är gång- och cykelvägar där standarden är lägre, något som också framkommer i medborgarundersökningar, det är dock viktigt i sammanhanget att påpeka att Trafikverket delvis har ansvar för dessa och att det således inte enbart är en kommunal angelägenhet.

9.3 Ekonomiska ramar

När man tittar på de ekonomiska ramarna så låg ramen för 2015 på ca 2,7 Mkr för gator och vägar, detta kommer att hålla. Budgeten för 2016 är godkänd och uppgår till 3,05 Mkr. De kommande årens beräknas till 2,1 Mkr 2017, 5 Mkr 2018 samt 2,8 Mkr 2019. Av 2015 års medel gick ungefär 0,5 Mkr till akut underhåll och 2 Mkr till investering/planerat underhåll. Detta är en drastisk sänkning från de ramar man uppger haft under 1990-talet och början av 2000-talet då det uppges att ramarna låg på ca 10 Mkr. Trots detta anges att man i dag kan underhålla vägnätet så att man behåller den standard som finns.

9.4 Genomfört underhåll

Under 2015 har man byggt om ungefär 150 meter gator och vägar och 100 meter gång- och cykelväg, detta ligger i paritet med det normala som brukar ligga på totalt mellan 200-400 meter (Undantaget 2012 då 1350 meter byggdes om med gång- och cykelväg västra järnvägs-gatan med 1100 meter). Det finns avsatta medel i långtidsbudgeten för vägar kring Vegaskolan där vägnätet måste ändras/underhållas. Under 2015 lades ny ytbeläggning på ca 80 meter väg, detta är inte något som sker varje år men standarden kontrolleras årligen.

9.5 Broar och belysning

När det gäller broar så är kommunen inte ansvarig för några broar enligt vad som har framkommit i granskningen. På belysningssidan så har man genomfört åtgärder bland annat vad gäller att installera nya armaturer för att kraftigt reducera elförbrukningen från 120 W till 35 W. Allt kvicksilver är bortbytt från belysningen.

Tidigare fakturerade kommunen Trafikverket för belysning på deras vägar, sedan sommaren 2014 sköts belysningen av respektive huvudman. Det upplevs finnas ett problem i kommunikationen med bland annat Vattenfall som grundar sig i att om Vattenfall väljer att gräva ner sin ledning i en by så övergår ansvaret för belysningsinstallationer till kommunen. Kommunikeras inte detta i tid är det svårt att hitta effektivitet exempelvis när det gäller nedgrävning av kraftledning till armaturerna. Under 2015 fick verksamheten tilläggsanslag på 1,2 Mkr för att samlägga el till armaturer tillsammans med annan grävning av elledning, något som annars skulle ha blivit betydligt mycket dyrare.

10. Kommentarer och rekommendationer

Vi kan i granskningen konstatera att Vännäs kommuns arbetssätt när det gäller underhåll av gator och vägar skiljer sig från andra kommuner som vi har granskat. Detta beror delvis på att markförhållandena ställer stora krav på uppbyggnaden av vägar, för att de ska ha en tillräcklig livslängd, men också på att man enligt oss har en hög ambitionsnivå när det gäller arbetet. Att göra alla ledningsdragningar på nytt samtidigt som man ändå gräver förefaller som en klok väg att gå, att man också klimatsäkrar infrastrukturen genom att prioritera dagvatten är positivt ur både för att förebygga framtida problem, men också kortsiktigt genom att minska belastningen på reningsverket som uppges ha en stor belastning vid regn.

Metoden som man använder sig av med en låg takt på underhållet och nästan ingen nybeläggning (80 m 2015) på befintliga gatukroppar innebär dock en risk att det vägnät som finns och som inte underhålls kommer att försämrans på sikt, men medföljande kraftigt ökade kostnader som följd.

Det brukar diskuteras kring olika nyckeltal när det gäller gator och vägar, och för enkelhetens skull brukar vi utifrån uppgifter från SKL (Sveriges kommuner och landsting) säga att det kostar ungefär 100 kr/m² att lägga ny asfalt på en fungerande gatukropp. För att behålla gatukroppen intakt brukar man räkna med att ny asfalt ska läggas var fjärde år på kraftigt trafikerade genomfartsgator och ca var trettionde år på villagator. Om det är så att gatukroppen skadas på grund av eftersatt underhåll på ytbeläggning, skador av läckande VA-nät eller annat uppgår kostnaden till minst 500 kr/m². I Vännäs fall med de markförhållanden och de åtgärder man vidtar 1000kr/m².

Som ett räkneexempel kan vi då anta att asfaltsbeläggningarna i Vännäs har en medellivslängd på 20 år och för att inte behöva gräva i gatukroppen till minst fem gånger så hög kostnad, skulle kommunen behöva asfaltera 3250 meter väg årligen. I och med att gatukropparna troligtvis behöver göras om i relativt hög utsträckning är räkneexemplet inte relevant, men vi vill dock uppmärksamma kommunen på att den takt/arbetssätt som används i dag innebär en risk för ökade kostnader i framtiden.

Utifrån de iakttagelser vi gjort och de kommentarer vi lämnat vill vi rekommendera:

- Att Kommunstyrelsen utifrån en analys av dagens vägstandard tar fram en långsiktig underhållsplan och beräkning av kostnader när det gäller gator, vägar samt gång- och cykelbanor. Detta för att upprätthålla kommunfullmäktiges mål om en infrastruktur med god standard.
- Att En löpande underhåll planeras för de gator och vägar som åtgärdats/åtgärdas för att genom kontinuerligt underhåll av beläggningen säkerställa längsta möjliga livslängd.
- Att Överväga om det för grävning i kommunens gatukroppar av externa aktörer bör tas ut en avgift som ska täcka eventuella framtida sättningar i gatukroppen.

*Vännäs kommun
Gator och vägar
Februari 2016*

KPMG, dag som ovan

Per Skalk
Revisor